

Handläggare
Isabelle Zachrisson
Telefon: 0850830130**Till Kyrkogårdsnämnden**
2025-04-23

Slutrapport Järva begravningsplats

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att kyrkogårdsnämnden lägger slutrapporten om Järva begravningsplats till handlingarna.

Sammanfattning

Kyrkogårdsnämnden fick år 2005 ett uppdrag från kommunfullmäktige att utreda och planera för en ny begravningsplats på Järvafältet. I september 2024 färdigställdes begravningsplatsen.

Ärendet

Bakgrund

Kyrkogårdsnämnden fick år 2005 ett uppdrag från kommunfullmäktige att utreda och planera för en ny begravningsplats på Järvafältet. Flera alternativ till placering av begravningsplatsen utreddes, och fastigheten Akalla 4:1 beslutades. Området ligger i anslutning till Granholmstoppen, i stadsdelen Tensta i västra Stockholm.

Detaljplanarbetet för den nya begravningsplatsen påbörjades 2008 och en internationell arkitekttävling anordnades 2009–2010. Förslaget ”Öarna” av det danska arkitektkontoret Kristine Jensen Tegneste i samarbete med arkitekt Poul Ingemann vann tävlingen och de fick sedan uppdraget att fortsatt gestalta begravningsplatsen.

Ett program för detaljplan var ute på samråd 2012 och efter modifieringar togs ett förslag till detaljplan fram under 2014. I samband med framtagande av detaljplanen togs också en första kostnadskalkyl fram. Detaljplanen ställdes ut våren 2016 och antogs samma år av stadsbyggnadsnämnden. Detaljplanen överklagades till mark- och miljödomstolen, som nekade prövningstillstånd under våren 2018, varpå detaljplanen vann laga kraft.

Projektets mål och syfte

Bristen på framförallt kistgravar i nordvästra Stockholm bedömdes som akut.

Vid tillfället då beslutet fanns till exempel inte längre några muslimska gravar att upplåta på Räcksta begravningsplats. Anhöriga hänvisades istället till Strandkyrkogården i sydvästra Stockholm.

Projektet syftade till att skapa en långsiktig tillgång till gravmark i nordvästra Stockholm. Järva begravningsplats bedömdes kunna säkra sådan tillgång, med en sammanlagd yta om drygt 40 hektar. Utbyggnaden planerades att ske etappvis. Den första etappen, som redovisas här, avsåg omkring 20 ha mark och cirka 2700 kistgravar.

Den första etappen bedömdes uppfylla behovet av kistgravar under de kommande 20 åren.

Det har sedan lång tid tillbaka funnits planer på att anlägga en begravningsplats på Järvafältet. Redan när Granholmstoppen anlades på 1970-talet, fanns planer på en minneslund i området. När behovet av kistgravar uppkom, föll sig valet av plats naturligt.

Projektet bidrar till uppfyllande av KF-mål och följer planeringsinriktningar och strategier i ÖP

Projektet bidrog till uppfyllande av *Vision 2040* och till de dåvarande kommunfullmäktigemålen *Ett Stockholm som håller samman, Ett klimatsmart Stockholm, Ett ekonomiskt hållbart Stockholm samt Ett demokratiskt hållbart Stockholm*.

Projektet anslöt också till Översiktsplanens (ÖP) stadsutvecklingsstrategier nr 3 och nr 4 för hållbar tillväxt; *Koppla samman stadens delar* och *Främja en levande miljö i hela staden*. Därutöver följde projektet ÖP:s planeringsinriktningar: *2.4 En socialt sammanhållen och levande stad, 2.5 Idrott, rekreation och attraktiva grönområden, 2.9 En stad rik på upplevelser och kulturhistoriska värden, och 2.10 Miljö, hälsa och säkerhet i en tät storstad*.

Projektet planerades för att ge utrymme för en mångfald av begravningsstraditioner i en rekreativ miljö. Projektet syftade också till att skapa en ny mötesplats men också nya arbetsplatser på Järvafältet. Barnperspektivet var mycket viktigt i detta projekt eftersom den nya begravningsplatsen syftade till att ytterligare tillgängliggöra platsen genom att ersätta eller skapa ytor som kan fungera för lek, rekreation och pedagogik. Dessa platser var tänkta att vara belägna mellan och utanför begravningsöarna. Värdefulla kulturmiljöer skulle synliggöras, vårdas och utvecklas. Den biologiska mångfalden beräknades att öka. Bullret skulle i och med projektet minska medan tryggheten istället skulle öka. Ekosystemtjänster integrerades i projektet.

På begravningsplatsen har två dammar anlagts. Dessa har återställts av en gammal våtmark som dränerades ur på 1970-talet. Dammarna har skapat en stor biologisk effekt och mångfald.

De anlagda ytorna runt öarna är tänkta att återskapa den natur som funnits och finns på platsen. Ängsmiljöer och naturligt förekommande buskage av bärande buskar som i framtiden ska ge bär. När ängsmiljöerna är i gång bildas slätter vilket väl passar in i kulturlandskapet som ska bevaras.

Under projektets gång har reservatsdispenser sökts, då arbete har skett i reservat, och vissa kompensationsåtgärder har kopplat till detta har behövt genomföras. Bland annat togs träd ner på platsen och allt material som fälldes har sparats på plats för den biologiska mångfaldens skull. Så kallade mulmholkar, har anlagts. Mulmholkar är liknande fågelholkar, men fyllda med bland annat sågspån och löv och ska efterlikna förhållande i träshåligheter. Detta skapar en livsmiljö för många djur och insekter. På Järva begravningsplats finns två stycken sådana.

En fladdermusinventering har genomförts och sex fladdermusholkar har satts upp. Tillsammans med miljöförvaltningen har en skötselplan för planområdet påbörjats. På begravningsplatsen finns också bikupor uppsatta, för att ytterligare främja den biologiska mångfalden.

Beskrivning av projektet

Projektet är geografiskt placerat på Järvafältet, på fastigheten Akalla 4:1.

Den första utbyggnadsetappen inrymmer ca 2700 kistgravar med plats för 1–2 kistor, ca 900 urngravar, minneslundar, en servicebyggnad och en ceremonibyggnad samt kompletterande infrastruktur med p-tytor och vägnät. Angöring till området sker via Akallalänken. Alla gravkvarter och byggnader har gjorts tillgängliga enligt stadens *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018–2023. Stockholms stad för alla*.

Projektet innefattar förutom gravplatser, också en ekonomibyggnad och en ceremonibyggnad. Ekonomibyggnaden är placerad i nära anslutning till huvudentrén till begravningsplatsen. Den inrymmer personalutrymmen för fast anställda och för säsongsanställd personal. Byggnaden inrymmer också garage, förrådsutrymmen för maskinpark, samt materialfickor och ytor för avfallsåtervinning. Byggnaden är dimensionerad för en fullt utbyggd begravningsplats.

Ceremonibyggnaden är utformad ur ett ickekonfessionellt perspektiv, med en flexibel utformning för att kunna inrymma olika begravningstraditioner och ett varierande antal begravningsbesökare. Ceremonirummet är dimensionerat för upp till 100 gäster, men lämpar sig också lika väl för ceremonier med få deltagare. Rummet har också läktare som kan användas vid större ceremonier, samt ett öppningsbart fönsterparti. Ceremonilokalen är också utformad för att användas till andra sammankomster än enbart begravingar.

Förutom ceremonidelen, innehåller byggnaden också väntrum, kistintag, plats för blomsterutsmyckning, samt utrymmen för ceremonipersonal. En allmän toalett som kan nås från utsidan, är också integrerad i byggnaden.

Ett särskilt fokus har lagts på att byggnaden ska ges en mycket god akustik. Stor vikt har också legat på detaljarbetet i utförandet.

Hållbarhet och kvalitet

Investeringsens mål och syfte

Målet med investeringen och byggande var att tillgängliggöra kistgravar i nordvästra Stockholm, ett behov som bedömdes som mycket stort.

Faktorer som påverkat investeringsutgift och tidplan

Från det att detaljplanen togs fram till dess att beslut fattades om den, tog det mycket lång tid. Det berodde på flera överklaganden som behövde handläggas.

Också pandemin spelade stor roll för prisökningar, liksom kriget i Ukraina som också det drivit upp priser.

Begravningsplatsen anlades i ett kulturresevat, något som i sig var problematiskt då det saknar tydliga regler kring byggandet. Detta gjorde att flera delar av projektet drog ut på tiden och fördröjades.

Måluppfyllelse

Projektet har bidragit till att uppfylla mål i Översiktsplan för Stockholms Stad om:

Hållbarhet och kvalitet

Alla material som använts har valts för att vara hållbara. Så mycket som möjligt är byggt i trä, som är värmebehandlat för att hålla över tid utan att behöva särskilt mycket underhåll. Det stenmaterial som använts är svensk sten. Detsamma gäller trämaterialiet.

Då platsen är speciell i och med att det är ett kulturresevat, har ett långsiktigt tänk genomsyrat hela processen.

Tillgänglighet, säkerhet och trygghet

Den ceremonilokal som byggdes på begravningsplatsen är byggd för att också kunna nyttjas för andra ändamål än enbart begravningar. Hittills har lokalen även använts för en ekumenisk gudstjänst och under 2025 planeras, tillsammans med stadens protokollenhet, för vigslar.

Projekteringen har presenterats för funktionshinderrådet och deras synpunkter har tagits i beaktande så långt det varit möjligt. Dialogen med rådet har varit mycket god. I alla upphandlingar har *En stad för alla* legat med som handling.

Tidplan

Enligt den initiala tidplanen, var byggstart planerad till hösten 2019.

Begravningsplatsen skulle sedan vara färdigställd till år 2022/2023. Redan den första upphandlingen gällande markarbeten överklagades, vilket försenade byggstarten med över ett år. I samband med byggstart inträffade covid-19-pandemin, vilket ytterligare försenade bygget.

Ekonomi

I inriktningsbeslutet bedömdes kostnaderna för byggandet av Järva begravningsplats att uppgå till 233 miljoner kronor. Till genomförandebeslutet hade kostnaden ökat till 357 miljoner kronor. Fördyringarna bestod av behov av mer masshantering, dyrare serviser, vägar och våtmark, samt av högre byggherrekostnader. Därutöver skedde en indexuppräkning av kostnaderna utifrån byggindex.

Under år 2022 visade det sig att kostnadsökningarna skulle överstiga mer än 15%. Ett reviderat genomförandebeslut togs under december 2023 där fick projektet ökat anslag om cirka 110 miljoner kronor.

Kostnaderna fördelas enligt nedan:

Mark och vägar	173 946 018
Ceremonihuset	81 325 689
Ekonomiområdet	124 718 619
Träd buskar	7 466 000
Icke aktiverbart	65 494 519
Tillkommit efter aktiveringen	2 652 305
Summa	455 603 150

Förvaltningens bedömning av kostnadsökningar i projektet

På grund av de förseningar som inträffade, på grund av överklaganden, pandemi och kriget i Ukraina, ökade också kostnaderna för material och tjänster. Exempelvis drev kriget i Ukraina upp priser på material med drygt 20% på kort tid.

Vid byggstart uppdagades att de mätningar av området som gjorts innan starten var felaktiga, vilket gjorde att kostnader kring detta ökade något.

En genomlysning av projektet visade bland annat att projektet haft en hög andel så kallade ÄTA-kostnader (Ändring, tillägg, avgående). Dessa berodde bland annat på att marken krävde ett annat material och att hanteringen av markmassor blev mer omfattande än väntat.

Risker och möjligheter

Under det första året av byggandet, bevakades byggplatsen dygnet runt för att minska risken för skadegörelse som skulle leda till ett byggstopp.

Det fanns risker kopplade till markens beskaffenhet och material behövde bytas ut för att undvika sättningar. De gravöar som placerades närmast ceremonihuset fick grävas en och en för att inte orsaka sättningar i marken.

Under år 2022 visade det sig att kostnadsökningarna skulle överstiga mer än 15%. Ett reviderat genomförandebeslut togs under december 2023 där fick projektet ökat anslag om cirka 110 miljoner kronor.

De underlag och beräkningar som användes var delvis gjorda så tidigt som 2012 och därmed inte längre fullt aktuella vid byggstart. Budgeten från det företag som anlätades, HIFAB togs fram under år 2016 och byggstart blev först i januari 2021. Under tiden skedde personalomsättning både inom förvaltning och hos entreprenör, vilket krävde bland annat kompetensöverlämning. Många av de tjänster som köptes, köptes från samma bolag som förvaltningen också anlätade projektledare från. Hade tjänsterna spridits, hade priset möjligen kunnat blivit ett annat.

Förvaltningens analys

Inför framtida projekt ser förvaltningen behov av att säkerställa att tidplaner stämmer väl överens med slutgiltig projekttid. För att säkerställa att kostnader inte stiger, är det också av vikt att försöka tillse att tiden mellan beslut och byggstart minimeras så gott det går.

Förvaltningen ser också ett behov av att i framtida projekt ha en tätare dialog med nämnden.

Vidare kommer förvaltningen framgent att arbeta enligt stadens projektstyrningsmodell, för att skapa en bättre transparens och för att förenkla både styrning och uppföljning, samt för att förstärka den ekonomiska styrningen av framtida projekt. Framgent ska projektstyrningen präglas av systemtänkande och helhetssyn.

För att minska kostnadsökningar via de så kallade ÄTORNA (ändring-, tillägg- och avgående arbete), behöver förvaltningen ha en formell process för att kontrollera och begränsa ändringar som påverkar projektets omfattning. En rutin för hantering av ÄTOR behövs i framtida projekt. Likaså behöver förvaltningen tillse att projekten har en högre tilldelad riskreserv.

Järva begravningsplats är i sin helhet, ett lyckat och efterlängtat projekt som uppfyllt behoven av kistgravar i norra Stockholm, för en längre tid framåt. Planerna på ytterligare etapper kvarstår.

Den 3 april 2025 tilldelades Järva begravningsplats priset Landmärket av Sveriges arkitekter för bästa landskapsarkitektur.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i förvaltningsgruppen den 14 april 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att ärendet läggs till handlingarna.

Patric Rylander,
Förvaltningschef
Kyrkogårdsförvaltningen

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Patric Rylander, Förvaltningschef	2025-04-23